

Θανάσης Σαράντος: Ο “Αμερικάνος” είναι συμβολικό ταξίδι στη βαθύτερη ουσία μας (Στέλιος Κούκος)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Συνέντευξη του ηθοποιού και σκηνοθέτη Θανάση Σαράντου στον Στέλιο Κούκο για την παράσταση “Ο Αμερικάνος” του Παπαδιαμάντη που θα παρουσιάσει τις επόμενες μέρες. Δημοσιεύτηκε στη εφημερίδα **“Μακεδονία της Κυριακής”** (16 Οκτωβρίου 2016). Δύο τμήματα δημοσιεύονται εδώ για πρώτη φορά.

Ο ηθοποιός και σκηνοθέτης Θανάσης Σαράντος θα παρουσιάσει από τις 20 έως τις 23 Οκτωβρίου στο Μικρό Θέατρο της Μονής Λαζαριστών τον “Αμερικάνο” του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.

Ως αφηγητής ερμηνεύει μία περσόνα του Παπαδιαμάντη, κρυφοκοιτάζει τη δράση και μεταμορφώνεται σε όλα τα πρόσωπα που αφηγείται με τη συνδρομή της μουσικής, που ερμηνεύει επί σκηνής ο Γιώργος Τζιαφέττας. Τη μουσική έγραψε ο συνθέτης Λάμπρος Πηγούνης.

Ο “Αμερικάνος” είναι μία ιστορία αγάπης και ξενιτιάς. Θα μπορούσε να είναι η ιστορία κάθε μετανάστη. Ίδια και απaráλλαχτη με αμέτρητα προσωπικά και

ρχής.

Ο

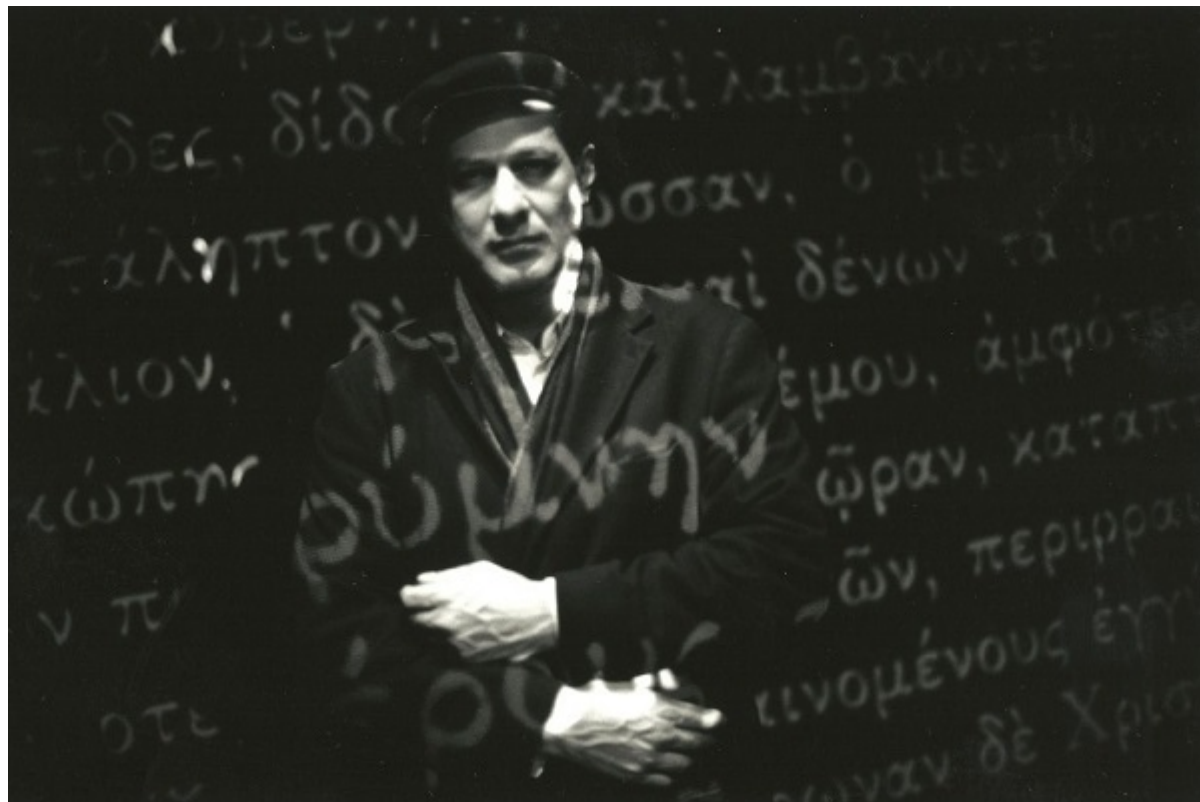
Θανάσης Σαράντος μάς μίλησε με ιδιαίτερη ενάργεια για το έργο που ανεβάζει, όπως και για τον ίδιο τον Παπαδιαμάντη αλλά και τη σχέση του με το στρατηγό Μακρυγιάννη, του οποίου τα “Απομνημονεύματα” παρουσίασε την προηγούμενη στη Μονή Λαζαριστών. Ας δώσουμε όμως το λόγο στον ίδιο:

“Η πρώτη μου ενασχόληση με το έργο του αρχίζει από τα παιδικά μου ακόμη χρόνια, όταν έπεσε στα χέρια μου ένα βιβλίο με τα χριστουγεννιάτικα διηγήματα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη, όπου και πρωτοδιάβασα τον ‘Αμερικάνο’. Με γοήτευσε αμέσως η γραφή του και το μυστήριο που περιέβαλε τον κόσμο του λιγομίλητου ήρωα, του Τζον Στόθισον, του Γιάννη Μοθωνιού, καθώς περιδιαβαίνει τα σκοτεινά σοκάκια και την προβλήτα του λιμανιού μία παγωμένη χριστουγεννιάτικη νύχτα. Μπορούσα να ακούσω τα αβέβαια βήματά του, να νιώσω την πονεμένη του ψυχή και την αγάπη του για την πατρίδα, που τόσο νοσταλγούσε. Πέρασαν πολλά χρόνια, μέχρι να ξαναπέσει στα χέρια μου αυτό το μικρό αριστούργημα, όταν επιχείρησα, το 2009, τη θεατρική μεταφορά του με τον πιο λιτό τρόπο, αφού άλλωστε δεν υπήρχαν ποτέ οικονομικές δυνατότητες για τη θεατρική μας ομάδα. Η μετάδοση της εξαίσιας και θεατρικής γλώσσας του Παπαδιαμάντη ήταν το μεγάλο στοίχημα, που, όπως φάνηκε και στη μετέπειτα επιτυχημένη πορεία της παράστασης, κερδήθηκε, αφού η παράσταση ταξίδεψε σε όλη την Ελλάδα με πάνω από 30.000 θεατές επί επτά χρόνια”.

Επιλέξατε να ανεβάσετε τον “Αμερικάνο”, γιατί περιέχει πάθη και καημούς, που σχετίζονται με την οικονομική και την ευρύτερη κρίση που μαστίζει τη χώρα και τον κόσμο;

Με ενδιέφερε πάντα αυτή η παρηγορητική ματιά του Παπαδιαμάντη προς τους καταφρονεμένους και τους ταλαιπωρημένους της ζωής. Με αφορούσε όντας ο ίδιος μετανάστης για πρώτη φορά στην Αμερική στα 19 μου, όπου βίωσα έγνοιες και δυσκολίες μακριά από την Ελλάδα. Γνώριζα από πρώτο χέρι αυτό το συναίσθημα του ανθρώπου που αναγκάζεται να ξενιτευτεί, για να επιβιώσει. Ο “Αμερικάνος” είναι ο απανταχού μετανάστης, ο πρόσφυγας που ζητά άσυλο, ο απόκληρος της κάθε κοινωνίας, της κάθε εποχής. Ίσως αυτό με ώθησε να ταυτιστώ κατά μία έννοια με τον ήρωα του “Αμερικάνου”.

Ας φανταστούμε λίγο αυτόν τον άνθρωπο, τον Γιάννη τον Μοθωνιό. Λείπει επί 25 χρόνια από τον τόπο του τη Σκιάθο, τα πάντα έχουν αλλάξει, οι γονείς του πέθαναν, το σπίτι του έγινε ρημάδι, τη γλώσσα του την έχει σχεδόν ξεχάσει. Αυτό το αίσθημα του πόνου να επιστρέφεις στην πατρίδα σου και να μην σε περιμένει κανείς ήταν ίσως και ο μεγαλύτερος λόγος να ασχοληθώ με το συγγραφέα. Με την πρόσφατη κρίση το διήγημα είναι άκρως επίκαιρο, με τόσους νέους Έλληνες που ξενιτεύονται όλα αυτά τα χρόνια. Ήταν το πρώτο μεταναστευτικό ρεύμα του 19ου αιώνα προς την Αμερική, που ώθησε τον ταπεινό σκιαθίτη συγγραφέα να γράψει αυτή τη μικρή νουβέλα το 1891 και το οποίο συνεχίζεται ως και σήμερα. “Ο Αμερικάνος” παραμένει μία παραβολή για το νόστο της πατρίδας του κάθε ανθρώπου και σε κάθε εποχή. Άλλωστε αυτός είναι και ο ρόλος στην παράσταση, διεκδικεί την ύπαρξή της στο παρόν, όσο οδυνηρό κι αν είναι αυτό.

Πώς πιστεύετε πως ο Παπαδιαμάντης λύνει ή αντιμετωπίζει τις δύσκολες αυτές καταστάσεις;

Ο κυρ Αλέξανδρος ήταν ιδιαίτερα καυστικός και οξύτατος σχολιαστής της πολιτικής κατάστασης της εποχής, όταν του δινόταν η ευκαιρία μέσα από τα γραπτά του. Ο πολιτικός λόγος του είναι επίκαιρος όσο ποτέ για τους... εμπόρους των εθνών, για τους ανάλγητους και ανεύθυνους πολιτικούς μας.

Παραθέτω μερικά αντιπροσωπευτικά αποσπάσματα του πολιτικότατου Παπαδιαμάντη:

“...Η γενεαλογία της πολιτικής είναι συνεχής και γνησία κατά τους προγόνους. Η αργία εγέννησε την πενίαν. Η πενία έτεκε την πείναν. Η πείνα παρήγαγε την όρεξιν. Η όρεξις εγέννησε την αυθαιρεσίαν. Η αυθαιρεσία εγέννησε την ληστείαν. Η ληστεία εγέννησε την πολιτικήν...”. (Έμποροι των Εθνών).

“...Η πλουτοκρατία ήτο, είναι και θα είναι ο μόνιμος άρχων του κόσμου. Αύτη γεννά την αδικίαν, αύτη τρέφει την κακουργίαν, αύτη φθείρει σώματα και ψυχάς...”. (Οι Χαλασοχώρηδες).

“Συλλογίζομαι πώς θα τα πληρώσουμε, τόσα εκατομμύρια που χρωστάει το Έθνος!” (Ολόγυρα στη λίμνη).

“...Τις ημύνθη περί πάτρης; Και τι πταίει η γλαυξ, η θρηνούσα επί ερειπίων; Πταίουν οι πλάσαντες τα ερείπια. Και τα ερείπια τα έπλασαν οι ανίκανοι κυβερνήται της Ελλάδος...”. (Εφημερίς “Ακρόπολις”, 1 Ιαν. 1896)

Πώς συλλάβατε τη σκηνική παρουσίαση του έργου; Πώς ήταν στην αρχή του ανεβάσματος του έργου και πώς λειτουργείτε σήμερα;

Με ένα πιάνο, μια βαλίτσα, κάποιους φωτισμούς και τρεις ασπρόμαυρες φωτογραφίες που προβάλλονται σε έναν τοίχο και φυσικά με το προσωπικό αλφάβητο της εξαίσιας παπαδιαμαντικής γραφής, που πηγάζει από τον ανεξάντλητο πλούτο της ελληνικής γλώσσας. Μαζί μου, το 2009, οπότε ανέβηκε για πρώτη φορά, ήταν επί σκηνής ο μουσικός μου συνεργάτης, ο συνθέτης Λάμπρος Πηγούνης, σε ένα θεατράκι των 40 θέσεων, στο Άλεκτον, κάπου στο Μεταξουργείο της Αθήνας. Εκεί δοκιμάσαμε να δώσουμε πνοή στον κόσμο του σκιαθίτη συγγραφέα, στα βάσανα και τα πάθια των ηρώων του. Η αυθεντική μουσική της παράστασης θα αποδοθεί στη Θεσσαλονίκη από το θεσσαλονικιό μουσικό Γιώργο Τζιαφέττα. Έχω την αίσθηση ότι δεν έχουν αλλάξει πολλά στη σκηνοθεσία από τότε. Νομίζω ότι υπάρχει περισσότερη κατανόηση στην απόδοση του παπαδιαμαντικού κειμένου, που είναι πραγματικά πρόκληση για κάθε ερμηνευτή, αφού ανακαλύπτω συνέχεια νέα στοιχεία ακόμη και έπειτα από τόσα χρόνια.

Ο Παπαδιαμάντης τηρουμένων των αναλογιών θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και τραγωδός; Πιστεύετε πως η αρχαιοελληνική κάθαρση επιτυγχάνεται στην ψυχή του θεατή;

Ο λόγος του Παπαδιαμάντη είναι ιαματικός και θωπευτικός στην ψυχή του θεατή. Ο κοσμοκαλόγερος συγγραφέας στρέφει ευσπλαχνικά το βλέμμα του στους αδύναμους, στους μοναχικούς, στους απόκληρους. Μιλά για το Θεό, για τον άνθρωπο και για τη φύση. “Με λίγες γραμμές ορίζει και τα κτίσματα και την ψυχή και τη φύση του Έλληνα”, αναφέρει ο Ελύτης στο δοκίμιό του “Η μαγεία του Παπαδιαμάντη”, τονίζοντας την καθαρότητα, τη λιτότητα, την ευγένεια, το ήθος της γραφής του, το φως της ψυχής του. Το ιδιαίτερο χιούμορ του υπάρχει πάντα αλλά σε μικρές λεπτομέρειες, σε λεπτές αποχρώσεις, σε αδιόρατες κινήσεις και περνά σαν ελαφρύ αεράκι πάνω και από τις πιο δραματικές σκηνές προσφέροντας παραμυθία. Η τρυφερότητα του λόγου του και το μήνυμα της αγάπης αφήνει πάντα στο θεατή μία αίσθηση χαρμολύπης και αισιοδοξίας για τη ζωή.

Και στον ηθοποιό; Δικαιούται να λάβει μέρος ως αντίδωρο στην “κάθαρση” αυτή;

Φυσικά! Διηγούμαι άλλωστε την ιστορία μαζί με τους θεατές. Είναι πράγματι λυτρωτικό στην τελευταία σκηνή, όταν ξεδιαλύνεται ο μύθος και η ταυτότητα του ήρωα Αμερικάνου. Η κλιμάκωση της ιστορίας και της δραματικής κορύφωσης είναι πραγματικά σπαρακτική.

“...Ο ξενιτευμένος γαμβρός, ο από εικασαετίας απών (...) επανευρίσκει ηλικιωθείσαν, αλλ’ ακμαίαν ακόμη την πιστήν του μνηστήν...”.

Το ταξίδι του Αμερικάνου μπορεί να εννοηθεί και ως ταξίδι συμβολικό προς τον εαυτό μας, προς τη βαθύτερη ουσία μας.

Ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης και ο στρατηγός Μακρυγιάννης πού συναντώνται; Γιατί και πώς πρέπει να τους συναντήσουμε εμείς στις μέρες μας;

Είναι οι δύο μεγάλοι τραγικοί του νεοελληνισμού αλλά και με Θεό μαζί. Και οι δύο κινούνται ευλαβώς μέσα στο μεγάλο σώμα της ρωμιοσύνης και παραμένουν επίκαιροι, γιατί ο λόγος τους είναι λόγος υπεράσπισης μιας εθνικής ταυτότητας, που ανάλογα συνεχίζει να αμύνεται σθεναρά, ενώ βάλλεται από παντού, αφού καλείται να συγχωνευτεί σε μία εσπεράντο και έναν παγκοσμιοποιημένο “ευρωπαϊκό” πολιτισμό, που αποθεώνει τα οικονομικά συμφέροντα των λίγων.

Για μένα η παρουσίασή τους είναι μία πράξη αντίστασης σε όσα δραματικά βιώνουμε τόσα χρόνια. Και τα δύο κείμενα διαποτίζονται από το γνήσιο, αληθινό και πάνω από όλα τον ελληνικό λόγο, που τόση ανάγκη έχουμε να ακούσουμε σήμερα. Και οι δύο γράφουν “γυμνή” την αλήθεια, και οι δύο συγγραφείς αντιτάσσονται στην ξενομανία και τον πιθηκισμό. Ο Μακρυγιάννης λέει κάπου στα Απομνημονεύματά του: “...γεμίσαμε πιανοφόρτια και κιθάρες και οι δανειστές ζητούν τα χρήματά τους...”.

Πληροφορίες

Μικρό Θέατρο Μονής Λαζαριστών

Διάρκεια παραστάσεων: 20 – 23 Οκτωβρίου

Ημέρες και ώρες παραστάσεων: Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο 9 μ.μ. και Κυριακή 7 μ.μ.

Εισιτήρια: κανονικό 13 ευρώ, μειωμένο, φοιτητές, προπώληση 10 ευρώ, μαθητικό, άνω των 65, ανέργων 8 ευρώ

Τηλ. κρατήσεων: 2315 200200.